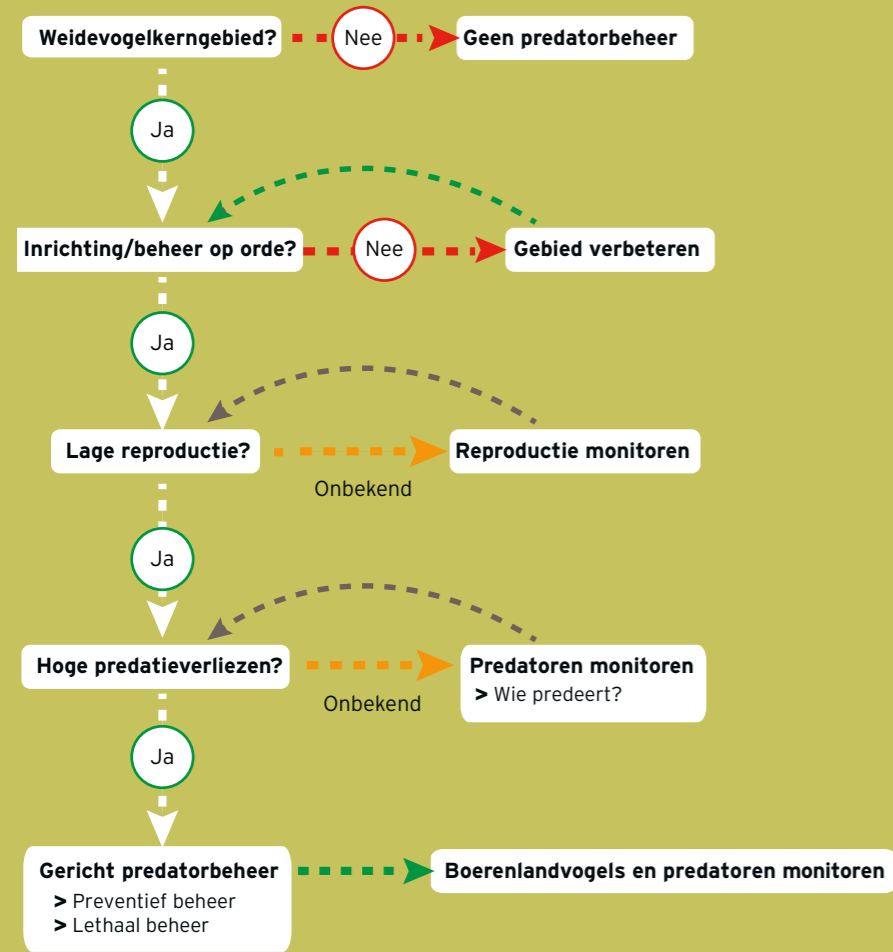


Omgaan met predatie

Dekking en genoeg voedsel van voldoende kwaliteit zijn essentieel voor een gezonde weidevogelpopulatie. Op regionaal niveau moeten beheerders keuzes maken of ze predatie actief willen verminderen. Het afwegingskader van Bolton et al. (2007) biedt naar de mening van Vogelbescherming de meest kansrijke benadering voor duurzame maatwerkoplossingen per regio.



MAATWERK



Factsheet

PREDATIE

Foto: Jelle Verheij

Foto: Jelle de Jong

WAT

Wat is predatie?

We spreken van predatie wanneer een dier een ander dier opeet. Predatoren horen bij een natuurlijk systeem. Maar **structureel** vormt predatie nu een bedreiging voor kwetsbare weidevogel-populaties in een gebied.

Predatie is een gevoelig onderwerp. Vogelbescherming vat in deze factsheet de meest recente informatie over predatie en weidevogels samen. Juist omdat het zo gevoelig ligt, delen we de laatste wetenschappelijke kennis graag met anderen. **Zo kunnen we bescherming baseren op de best mogelijke informatie, dat geeft de grootste kans op een goed en verantwoord resultaat.**

Wat maakt weidevogels kwetsbaar voor predatie?

Weidevogels zijn **grondbroeders**: ze maken hun nest op de grond en zitten daar een kleine maand op te broeden. Hun kuikens zijn **nestvlieders** en scharrelen zelf gedurende een maand hun kostje op de grond bij elkaar. Dat betekent dat grondbroeders zo'n twee maanden lang kwetsbaar zijn voor predatie, niet alleen door roofvogels, maar ook door zoogdieren als vossen en marterachtigen.

Uitgave 2019, Vogelbescherming Nederland, www.vogelbescherming.nl
Tekst: Vogelbescherming | Eindredactie en vormgeving: Communicatiebureau de Lynx

Onderzoek

Er is jaarrond onderzoek nodig naar de voedselvoorziening en het terreingebruik van predatoren. Vogelbescherming Nederland is financier van een grootschalig onderzoek dat hiertoe is opgestart in 2018.

Meer weten?

Zie <https://www.vogelbescherming.nl/over-ons/standpunten/standpunt-predatie-weidevogels> voor achtergrondinformatie en de 3 belangrijkste bronnen waarop deze factsheet is gebaseerd:

- > Bolton M., Tyler G., Smith K. and Bamford R. (2007) The impact of predator control on Lapwing *Vanellus vanellus* breeding succes on wet grassland nature reserves.
- > Roos S., Smart J., Gibbons D.W., Wilson J.D. (2018): *A review of predation as a limiting factor for bird populations in mesopredator-rich landscapes; a case study of the UK.*
- > Van der Wal, J. & Teunissen, W. (2018): 'Boerenlandvogels en predatie: een update van de huidige kennis.' *Sovon-rapport 2018/31*. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.



Gezenderde vos, screenshot uit documentaire *Rotvos* (Foto: Nico Dekker)

WAAROM

Waarom is predatie voor weidevogels een probleem geworden?

Predatie is in de volgende gevallen een probleem:

- > Als er geen mogelijkheden zijn om predatoren te ontlopen;
- > Als er geen mogelijkheden zijn de negatieve effecten van predatie te compenseren;
- > Als de populatie van bepaalde vogelsoorten structureel achteruitgaat door predatie.

Tot een aantal jaar geleden stelden grutto-onderzoekers vast dat het aantal uitgekomen nesten in de goede weidevogelgebieden op hetzelfde niveau lag als in de tachtiger jaren. Deze kerngebieden met goed weidevogelbeheer zijn als gevolg van het landbouwbeleid echter sterk geconcentreerd en verkleind. Hierdoor komt het voor dat deze goede gebieden nu toch onvoldoende jongen voortbrengen. Dat speelt extra als ook steeds minder volwassen vogels overleven door predatie.

Foto: Paul van Veen



OORZAKEN



De kans op predatie

De kans op predatie hangt samen met heel veel factoren:

- > **Toegankelijkheid voor predatoren** - Door grootschalige drooglegging zijn weidevogels bereikbaarder dan ooit. Er zijn steeds meer wegen, bruggen en dammetjes, waardoor afgelegen gebieden meer bereikbaar worden voor ons, maar ook voor predatoren. **Weidevogels kunnen hierdoor niet meer uitwijken naar andere predatorarme, goede leefgebieden.**
- > **Voedselaanbod** - Als er weinig voedsel is, moeten kuikens noodgedwongen meer tijd besteden aan foerageren. Ze kunnen dan niet stilzitten en vertrouwen op hun camouflage.
- > **Dekkingsmogelijkheid** - Veel graslanden zijn in de afgelopen 40 jaar eenzijdiger geworden met maar één soort gras. Weidevogelnesten en kuikens zijn in uniform grasland beter zichtbaar dan in kruidenrijk grasland.
- > **Veel en vroeg maaien** - De graslanddelen die gemaaid worden zijn steeds groter geworden, en de maaidata steeds vroeger. Open stukken grasland zijn er daardoor steeds vroeger in het jaar. Maai-eilandjes om nesten heen hebben weinig zin, omdat ze de weidevogels meer zichtbaar maken voor predatoren.
- > **Recreatie** - Een hoge recreatiedruk zorgt dat oudervogels steeds alarmerend rond gaan vliegen. Dit kost hen veel energie en werkt predatie in de hand.

Waarom komen er steeds meer predatoren?

- > Predatoren hebben in ons dichtbevolkte land **het hele jaar door veel eten ter beschikking** in de vorm van afval, diervoer en (verkeers)kadavers. Daardoor kunnen ze zich in **hogere dichtheden** handhaven dan in het verleden en hebben ze hun **verspreidingsgebied vergroot**.
- > Er is een toename aan **loslopende huiskatten**.
- > **Populaties van prederende zoogdieren** zoals marterachtigen en roofvogels zijn **hersteld van vervolging en vergiftiging** in de jaren 1950-1960.
- > De **vos verspreidt zich** steeds verder. Dit komt onder andere door de **intensieve jacht** op de vos; vossen onder jachtdruk produceren **meer jongen per jaar** die op hun beurt nieuwe gebieden kunnen bezetten. Ook is er **meer immigratie** uit andere gebieden. Daarnaast heeft het **uitroeien van hondsdolheid** (door de mens) ook in het voordeel van de vos gewerkt.

HERSTELLEN

Werken aan herstel

Simpele oplossingen voor effecten van predatie op weidevogels bestaan niet. Maar het is wel mogelijk om het leefgebied van groundbroeders te verbeteren door:

- > **Meer vochtig kruidenrijk grasland** - Vochtig kruidenrijk grasland vormt de optimale situatie voor weidevogels en hun kuikens: voldoende voedsel en beschutting. Dat geeft predatoren veel minder kans.
- > **Hoger waterpeil** - Bij een hoger waterpeil verplaatsen bijvoorbeeld muizen zich meer naar de droge delen in het gebied en lokken zo de predatoren mee naar die gebieden. Wanneer het waterpeil niet alleen tijdens het broedseizoen maar ook al voorafgaand daaraan hooggehouden wordt, zoeken soorten als hermelijn en wezel drogere delen in het gebied op.
- > **Later en gefaseerd maaien/beweiden** - Het toepassen van een mozaïekbeheer op polder-niveau met verschillende momenten van beweiden en maaien biedt opgroeigebied voor weidevogelkuikens. Dit beheer werkt alleen in combinatie met vernattingsmaatregelen als hoogwatergreppels, sloten of plasdrassen.
- > **Predatoronvriendelijker landschap** - Het weghouden van bosschages die voor roofvogels dienen als broedgelegenheid en dekking, helpt predatie tegengaan.
- > **Uitrasteren** - Het omheinen van het leefgebied door middel van zorgvuldig geplaatst en onderhouden schrikdraadhek is het laatste redmiddel. Het werkt alleen wanneer het gaat om populaties weidevogels die overwegend door vossen gepredeerd worden.
- > **Reduceren predatoren** - Reduceren heeft alleen zin wanneer het leefgebied voor kuikens op orde is. Zie kader 'Reduceren predatoren'.



Reduceren van predatoren

Reduceren van een of meerdere predatoren heeft alleen zin wanneer het leefgebied voor kuikens op orde is. Anders hebben kuikens nog steeds nauwelijks kans om groot te worden en als broedvogel terug te keren door onvoldoende voedsel.

Het doden of wegvangen van predatoren kán effectief zijn om het broedsucces van groundbroeders te vergroten. Maar dan moet er wel goede kennis zijn van de regionale predatorengemeenschap:

- > **Welke** predatoren zijn er aanwezig?
- > In wat voor **aantallen**?
- > Wat is hun **impact** op de weidevogelpopulatie (waar in de cyclus ei, jong, volwassene wordt er gepredeerd)?
- > Hoe **verhoudt** de dominante predator van weidevogels zich tot de overige predatorpopulaties?

Keuzes maken

Diverse studies hebben laten zien dat het verwijderen van meerdere predatoren tegelijk (als sluitstuk van het beheer) eerder leidt tot een zichtbaar herstel van de prooipopulaties dan wanneer slechts één van de predatoren wordt aangepakt. Bij het reduceren van slechts één predator, wordt regelmatig het averechtse effect bereikt, doordat een andere predator dan juist meer kans krijgt om te prederen.

Uiteindelijk is de afweging om te kijken of je in bepaalde gebieden nog wel moet gaan voor weidevogels. Wanneer begin of stop je met preventieve maatregelen zoals het weghalen van bosschages (broedgelegenheid en dekking voor predatoren), of het verwijderen van predatoren?



vos



marterachtigen



kraai

meeuw



reiger

buizerd en
bruine kiekendief

huiskat

Wie zijn de predatoren?

Het verschilt sterk per regio welke predatoren actief zijn, en in welke mate. Ook blijkt dat de diversiteit aan predatoren groot is.